سانجهو پاڪستان

(خاص مضمون)

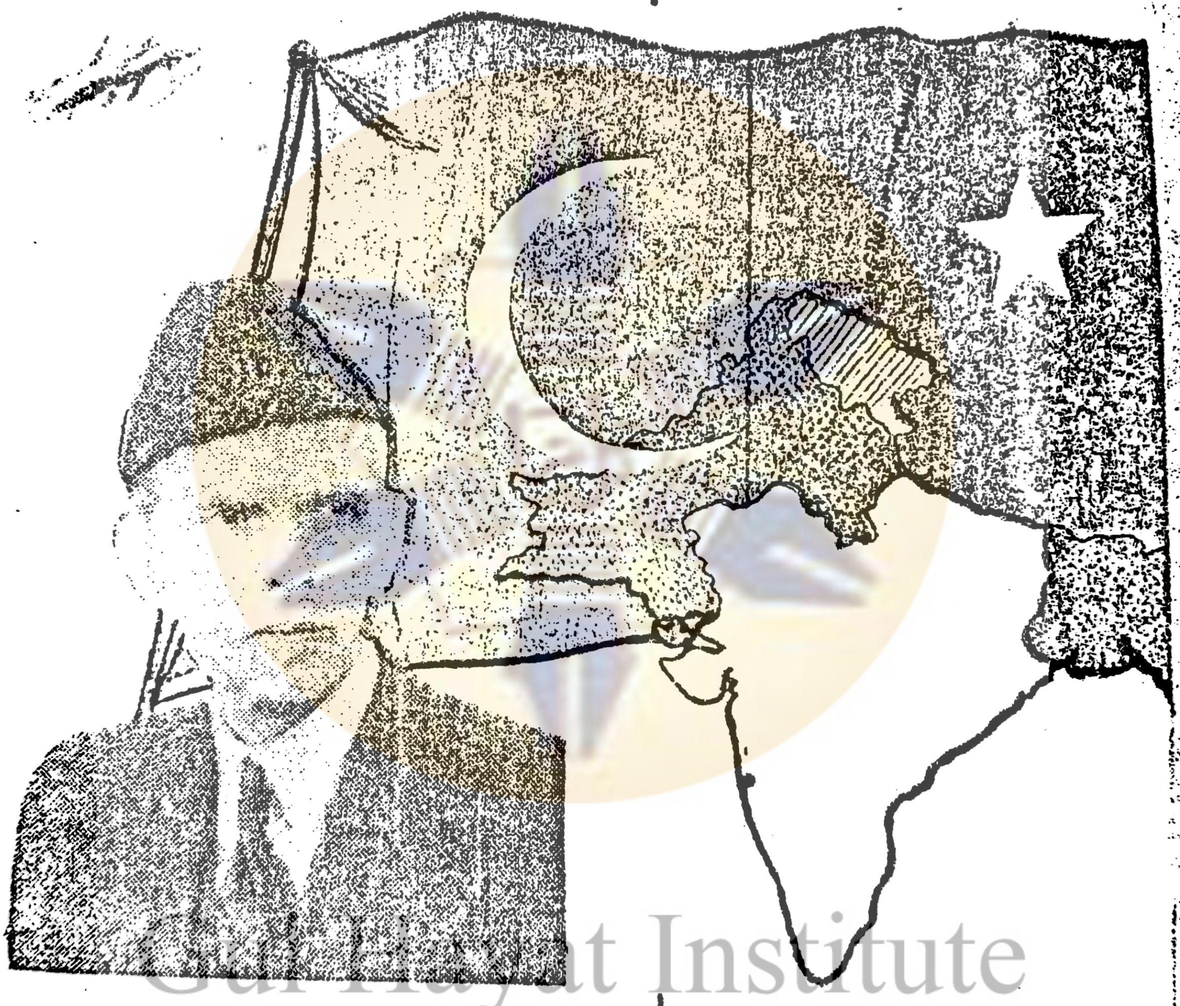

Gul Hayat Institute

از

طاهره اعجاز حسين آغا
ميمبر سنڌ پراونشل مسلم ليگ ڪائونسل

ت ٠-٨-٠

3930

٧٨٦ 4-7-73

نذر عقيدت

مان هن مختصر ڪتاب کي نهايت عقيدت ۽
اخلاص سان باب الاسلام ۽ باب الپاڪستان جي
نامور مسلم ليگي خاتون ۽ سرگرم ڪارڪن بيگم
صاحب آنرابل شيخ غلام حسين هدايت الله، صدر:
صوبه مسلم ليگ (خواتين) سنڌ جي خدمت ۾ پيش
ڪري، پنهنجي ۽ مسلم خواتين سنڌ جي
فرض احسان مندي ادا ٿي ڪريان.

گر قبول افتد زهي عز و شرف

Gul Hayat Institute

طاهره اعجاز حسين آغا

١-٨-٦٢

پيش لفظ

مون هن ڪتاب ۾ هندستان جي ڏهن ڪروڙ مسلمانن جي واحد نمائنده جماعت مسلم ليگ جي نصب العين پاڪستان تي مختصر طور پنهنجي خيالن کي قلمبند ڪيو آهي. اهي منهنجا ذاتي رايا آهن.

آزادي ۽ حق خود اختياري هر ڪنهن قوم جا پيدائشي حق آهن. اسان خاص طرح ڪنهن به صحيح معنيٰ ۾ اسلامي زندگي بسر ڪري نٿا سگهون جيستائين اسان بلڪل آزاد نه ٿيا آهيون. پاڪستان اسانجي اميدن ۽ امنگن جو ثمر آهي. پاڪستان الهي پاڪ زمين جو نالو آهي جا اسانجي بزرگن جي خون سان رنگيل آهي، جا الهن مجاهدن جي آخري دنيوي آرامگاه آهي. آزاد هندستان ۽ آزاد پاڪستان، جتي هندو پنهنجي اڪثريت وارن صوبن ۾ ۽ مسلمان پنهنجي اڪثريت وارن علائقن ۾ آزادي ۽ عزت سان رهي سگهندا، هندو مسلم اتفاق ۽ امن پيدا ڪرڻ جو واحد علاج آهي. انهيءَ ۾ ٻنهي قومن جي ترقي ۽ خوشحالي جو راز مضمر آهي. پاڪستان اسانجي تمام ڪوششن ۽ قربانين جو هڪ اهڃو زبردست ۽ ايش بها انعام آهي جنهنجو اسان هن وقت صحيح اندازو

Gul Hayat Institute

ڪري نٿا سگهون. هڪ غلام قوم لاءِ. هڪ مسلمان لاءِ، هن دنيا ۾ آزاديءَ کان وڏو ٻيو ڪهڙو انعام آهي؟ الهي مقصد جي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪا بہ قرباني وڏي نہ آهي. جد و جهد پاڪستان جي آخري منزل اچي چڪي آهي. اسانجو نظريو بلڪل صاف، ارادو مضبوط ۽ حوصلو بلند هئڻ گهرجي. هڪ متحد، منظم ۽ مضبوط ارادي واري قوم لاءِ ڪا بہ ڳالهہ ڏکي نہ آهي.

سلسلئہ پاڪستان جو هي پهريون ڪتاب خاص الهي مقصد سان لکيو ويو آهي تہ هر ڪنهن مسلمان تي پنهنجو قومي نصب العين چڱي طرح روشن ٿي وڃي. آزاد ۽ خود مختيار پاڪستان جي قيام لاءِ اهو ضروري آهي تہ انجو بنياد پهريائين هر هڪ مسلمان جي دل ۾ پوي.

Gul Hayat Institute

رسالا روڊ، حيدرآباد سنڌ

١- آڪٽوبر ١٩٤٦ع

طاهره اعجاز حسين آغا

پاڪستان

پاڪستان ڇا آهي؟ هر ڪنهن جي زبان تي اهو سوال آهي. هر محفل مجلس ۾، هندستان ۾ توڙي هندستان کان ٻاهر، هر هنڌ موقع تي، اهو سوال پڇيو ٿو وڃي. اهو هڪ فطرتي سوال آهي جو هر غير مسلم کي هڪ مسلمان کي ڏسندي دل ۾ تري اچي ٿو. انهيءَ کان اڳ جو اسان هن سوال جو جواب ڏيون اسان کي چڱي طرح معلوم ڪرڻ گهرجي ته پاڪستان جي باني مباني، مسلم ليگ، جنهن جو اهو نصب العين آهي، سا ڇا آهي؟ انهيءَ

پاڪستان جي گهر ڪڏهن ڪئي ۽ ڇو ڪئي؟

مسلم ليگ هندستان جي ڏهن ڪروڙ مسلمانن جي سياسي جماعت آهي. اها چاهي ٿي ته مسلمانن کي پنهنجي ملڪ جي حڪومت ۾ پورو حصو ملي، جو اُن جو انساني ۽ اسلامي حق آهي. اها جماعت ٻڌائي ٿي

۽ هندستان ۾ مسلمانن جي حالت ڇو خراب آهي ۽ اها ڪئن درست ٿي سگهي ٿي.

آل انڊيا مسلم ليگ ٣٠ ڊسمبر ١٩٠٦ع ۾ قائم ٿي. هند ۽ ترڪي، اتي اطلاعات جي اچڻ ۽ ٻاهرين ملڪن جي بعض بين الاقوامي واقعات جي مطالعہ، هندستان جي مسلمانن، پنهنجي ڌار سياسي تنظيم جي سخت ضرورت محسوس ڪئي ۽ ڍاڪا ۾ وقت جي ليڊرن نواب وقار الملڪ جي زير صدارت آل انڊيا مسلم ليگ قائم ڪئي ۽ مسلمانن جي سياسي حقوق ۽ مفاد جي حفاظت ۽ هندستان جي ٻين قومن سان چڱا تعلقات پيدا ڪرڻ جي مقصد سان. مسلم جي تاريخ جا ٦ دور آهن.

پهريون ابتدائي دور ١٩٠٦ع کان ١٩١٠ع تائين:

ٻيو دور ١٩١٠ع کان ١٩٢١ع تائين. مارچ ١٩١٣ع ۾ مسلم ليگ جي ڇهين ساليالي لکنوءَ واري اجلاس ۾ مسلم ليگ جو نصب العين هندستان جي حسب حال سيلف گورنمينٽ مقرر ڪيو ويو- ڊسمبر ١٩١٦ع ۾ ٿالون ساليالي اجلاس جي موقع تي هندن جي طرفان ڪانگريس ۽ مسلمانن جي طرفان مسلم ليگ ۾ ميثاق لکنؤ وار ومشهور عهد نامو ٿيو- هي هڪ ٻن قومن جي وچ عهد نامو هو. انهي موجب ڌار چونڊون منظور ڪيون ويون ۽ مسلمانن کي سندن اڪثريت وارن

صوبن ۾ سندن آبادي جي تناسب کان گھٽ ۽ اقليت وارن صوبن ۾ تناسب کان وڌيڪ چونڊون قانون ساز اسيمبلين ۾ ڏنيون ويون.

ٽيون دور ١٩٢٢ع کان ١٩٢٧ع تائين، دور غلطيءَ جو، ان کان اڳ ان ابتدائي سالن تائين ڪانگريس ۽ مسلم ليگ عدم تعاون ۽ خلافت جهڙي مشترڪ تحريڪن ۾ گڏجي عمل پيرا رهيون. ۾ ان تحريڪن جي ناڪامي کان پوءِ شدي ۽ سنگهٺن جي زور سان جڙ ۽ هندو مسلم اتحاد جو به خاتمو ٿي ويو ۽ مسلم ليگ هار ڪري ڪمزور ٿي وئي.

چوٿون دور ١٩٢٨ع کان ١٩٣٦ع تائين، حقوق طلبي جو دور هو. سائمن ڪميشن جي هندستان اچڻ تي سياسي پارٽين ۾ وري زندگي جا آثار پيدا ٿيڻ لڳا. مارچ ١٩٢٩ع ۾ ليگ جي خاص اجلاس ۾ مسٽر جناح جون "١٤ طلبون" منظور ڪيون ويون جي ١١ سالن تائين مسلمانن جا قومي مطالبا رهيا. ڊسمبر ١٩٣٠ع ۾ مسلم ليگ ايڪهين ساليانه اجلاس ۾ علامه ڊاڪٽر سر محمد اقبال، بحيثيت صدر، اتر الهندي هندستان ۾ هڪ اسلامي رياست قائم ڪرڻ جي تجويز پيش ڪئي.

پنجون دور آڪٽوبر ١٩٣٧ کان جون ١٩٤٦ع تائين رهيو. هي هڪ اهم دور هو. هن دور ۾ مسلم ليگ

روز بروز عوام ۾ وڌيڪ مقبول ٿيندي وئي. ان ۾ نئين
زندگي پيدا ٿي ۽ هو صحيح معنيٰ ۾ هندوستان جي
مسلمانن جي واحد نمائنده جماعت تسليم ڪئي وئي.
١٩٣٧ع ۾ لکنؤ واري پنجويهين ساليالي اجلاس ۾ مسٽر
جناح اجتماع صدر جي فرمايو ته: في الحال اڪثريت
سان ڪنهن به ٺاهه جا امڪان نظر نٿا اچن - الهي اجلاس
۾ هندستان لاءِ مڪمل آزادي ۽ آزاد جمهوري
رياستن جو قيام مسلم ليگ جو نصب العين قرار ڏنو
ويو. اوهه جڏهن مسلم ليگ ڏٺو ته متحده هندستان ۾
رهندي ٺاهه جا سڀ امڪان ختم ٿي چڪا آهن ته ان
١٩٤٠ع ۾ لاهور واري ستاويهين ساليالي اجلاس ۾
پاڪستان جو مشهور ٺهراءُ پاس ڪيو. ١٩٤٣ ۾ ڪراچي
واري اجلاس ۾ مجلس عمل، تعميري ڪاميٽي ۽
پارليامينٽري بورڊ قائم ڪيا ويا، يعني، مسلم ليگ جا
مختلف اهم ڪم ذميدار ڪارڪنن جي حوالي ڪيا
ويا جي باقاعدگي سان پنهنجين پنهنجين ڪمن ۾ مصروف
ٿي ويا.

سيپٽمبر ١٩٤٤ع ۾ جناح - گانڌي گفت و شنيد ٿي.
جون - جولاءِ ١٩٤٥ع ۾ وائسراءِ لارڊ ويول سمله ۾
ليڊرن جي ڪانفرنس ڪوٺائي، ليڪن هندو مسلم ٺاهه
۽ هندستان جي آزادي جي حاصل ڪرڻ جون سڀ
ڪوششون ناڪام ثابت ٿيون - آگسٽ ۾ برطانيه جي

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 9

انهيءَ مزدور حڪومت هندستان ۾ ٽئين چونڊن جو اعلان ڪيو. سڀني سياسي جماعتن خاص طرح ڪانگريس ۽ مسلم ليگ، اکنڊ هندستان ۽ پاڪستان جي سوال تي اليڪشن لڙيون. مرڪزي اسيمبلي ۾ مسلم ليگ سئو في صدي ۽ صوبائي اسيمبلين ۾ ٩٥ في صدي جايون حاصل ڪري ڪامياب ٿي. مسلمانن جو هي قطعي فيصلو ٿي پيو هو. هندو مزدورن جو دماغ درست ڪرڻ لاءِ سگهو.

٢٣ مارچ ١٩٤٦ع تي برطانوي مزدور حڪومت جي اعلان مطابق هڪ وزارتي مشن [لارڊ پيٿڪ لارينس- سر سٽيفورڊ ڪرپس- مسٽر اي. وي. اليگزينڊر] سياسي مسئلا دور ڪرڻ لاءِ هندستان آيو. ٿاڻ جو ڪوششون هميشه وانگر ناڪامياب ٿيون ۽ ١٦ مئي ١٩٤٦ع تي مشن پنهنجي طويل المعياد تجويز جو اعلان ڪيو، جنهن موجب مرڪز جا اختيار ٽن محڪمن ١- امور خارجه ٢- دفاع ٣- رسل ورسائل تائين، محدود ڪيا. وڌيڪ انهن ۾ ڪنهن به اهم فرقيوار سوال تي اعلان ڪرڻ لاءِ ٻنهي فرقن جي اڪثريت جي رضامندي لازمي رکي وئي.

هندو اڪثريت وارن صوبن کي گروپ اي (A) ۽ اتر اولهندي پاڪستاني صوبن (صوبه سرحد- پنجاب ... سنڌ ... بلوچستان) کي گروپ بي (B) ۽ اتر اوڀر جي پاڪستاني صوبن (بنگال ۽ آسام) کي گروپ سي (C) ۾ (مرڪز وارن ٽن محڪمن

www.drpathan.com Page # 10

ڊائسراءِ باقي سيني اختيارن سان) شامل ڪيو ويو - اها ڳوڙه هندي شروع ۾ لازمي لهرائي وئي ۽ ڏهن سالن بعد انهن تجويزن تي دوباره غور ڪرڻ جو اختيار ڏنو ويو. ١٦ جون ١٩٤٦ تي مشن ۽ وائسراءِ عارضي حڪومت جي باري ۾ تجويزون پيش ڪيون. انهي تجويزون لازم و ملزوم لهرايون ويئون ۽ چيو ويو ته انهن تي تعاون ڪندڙ پارٽي يا پارٽين جي مدد سان فورا عمل ڪيو ويندو. مسلم ليگ مصالحت خاطر ١٠ سالن لاءِ محدود پاڪستان قبول ڪري هڪ نهايت زبردست قرباني ڪئي، انهي لاءِ ته برطانوي اقتدار دور ڪري آزادي جو ڏينهن قريب آندو وڃي ۽ عارضي حڪومت ۾ وائسراءِ جي ڏنل وعدن موجب شامل ٿيڻ قبول ڪيو. ڪانگريس طويل المعياد تجويزون پنهنجن شرطن سان قبول ڪيون ۽ عارضي حڪومت جي تجويز رد ڪري ڇڏي. ڪانگريس جي فيصلي بعد فيلڊ مارشل ويول وائسراءِ هند پنهنجي وعدي تي پريشان ٿيڻ لڳو. برطانوي حڪومت پلئو ڪائي وئي ۽ پنهنجي ڏنل انجامن کان ڦري وئي.

چئون ۽ نازڪ دور جولاءِ ١٩٤٦ کان شروع ٿو

ٿئي - ٢٧ جولاءِ ١٩٤٦ تي ڏهن ڪروڙ مسلمانن جي قومي پارليامنٽ آل انڊيا مسلم ليگ ڪائونسل جو اجلاس مسلم ليگ جي، مشن جي طويل المعياد ۽

عارضي حڪومت جي باري ۾ ڪئبنٽ فيصلي کي، ليڪن حالتن جي ماتحت، دوباره غور ڪرڻ لاءِ ملتوي ۾ ڪئو نيو. لهاِيس غور و خوض بعد، ٢٩ جولاءِ تي ڪائونسل پنهنجو اڳيون فيصلو رد ڪري ڇڏيو ۽ حصول پاڪستان لاءِ سڌي قدم (Direct action) کڻڻ جو اعلان ڪيو. هي هڪ فيصلو ڪن دور ثابت ٿيندو.

پاڪستان جو مطلب هي آهي ته هندستان جي انهن حصن ۾ (مثلاً، صوبه سرحد، پنجاب، سنڌ، بلوچستان، بنگال، آسام وغيره) جتي ٻين قومن جي مقابلي ۾ مسلمانن جي آبادي وڌيڪ آهي، آتي اسلامي خود مختيار حڪومتون قائم ڪيون وڃن، يعني جتي مسلمان اڪثريت ۾ آهن اُتي مسلمانن جي حڪومت هجي ۽ جتي هندو گهٽائي ۾ آهن اُتي انهن جي حڪومت لڳي. گذشته الجهڻن بعد هند و مسلم سوال جو اهوئي هڪ علاج آهي، جو هر معقول، انصاف پسند ۽ ديانتدار انسان پسند ڪندو. نه هندستان هڪ ملڪ آهي نه هندو مسلمان هڪ قوم آهن. هندو ۽ مسلمان هر ڳالهه ۾ هڪ ٻئي کان ڌار ۽ ڪن ڳالهين ۾ ته بلڪل هڪ ٻئي جي برعڪس آهن. اساسا مذهب الڳ، اعتقاد ۽ خيال الڳ، تهذيب و تمدن الڳ، تاريخ ۽ روايات الڳ، اخلاقي ۽ وراثت جا قاعدا قانون الڳ، طرز معاشرت، زبان، ادب، علوم و فنون، ڪاڌو خوراڪ،

Gul Hayat Institute

۽ پوشاڪ، مطلب ته هر چيز الڳ اهي. نه گڏ کائون
نه پيئون، نه اُلون نه ويهون، نه هڪ ٻئي ۾ شاديون
ڪيون، پوءِ هڪ قوم ڪيئن ٿياسون؟ ڪنهن نه هندو
صنعتي يا ٻئي ڪنهن اداري ۾ وڃو ته ڏسندا ته اُتي
فقط هندن جي اجاره داري لڳي پيئي آهي. ڪنهن
مسلمان جي صورت ۾ نظر نه ايندي. تازو هندن جي ڪهڙن
ڪارخانن ۽ گدامن مان تيزاب، بم ۽ هٿيار وغيره لڌا ويا
آهن. هند ۽ پنهنجي هم قوم مسلمانن کي اُئين ياد ٿا
ڪن!

هند ۽ مسلمانن جي هڪ قوم هئڻ جي وڏي حامي
مسٽر گانڌيءَ جو پنهنجو عملي ثبوت ڏسو. جڏهن
پنڊت موتي لعل جي ڌيءَ ۽ پنڊت جواهرلعل جي
ڀيڻ محترمه وجيه لڪشمي پنڊت، وزير لوڪل سيلف
گورنمينٽ ۽ محڪمه عامه، يو-پي، ڊاڪٽر سيد حسين سان
شادي ڪرڻ لئي اصرار ڪيو ته سڄي هندستان ۾
ڪهرام مچي ويو. ليڊر مسٽر گانڌيءَ مرڻ برت
(فاقو) جي ڌمڪي ڏيئي ڌرڻ کي هڪ لمحو ڪان باز
آندو. پوءِ وري جڏهن مسٽر گانڌي جو پٽ مسٽر
هيرا لعل گانڌي مسلمان ٿيو ته ڪيس ڇو اچي آلڏ ماڻل
لڳي؟ مسٽر گانڌي ٿمسانئين آرام جي ننڊ نه ستو
جيسيتائين ٻر لا جي ڪوشش سان وري مسٽر هيرا لعل

www.drpathan.com Page # 13

هندستان ۾ داخل نه ٿيو ها اهي هتي ڪوئيءَ جا آثار آهن؟ هر ڳئون کي ماتا ڪري پوڄن ۽ اسان انکي لهاينس ٻڪري سان حلال ڪري ڪباب، ڪوفتا ۽ برياڻي ٺاهي کائون! ڇا مسلمانن کي اها خبر نه آهي ته هندو رياستن ۾ ڳئون حلال ڪرڻ لاءِ ڪهڙي نه عبرتناڪ سزا ڏني ويندي آهي؟ ڇا مسلمانن کي ايمان ۾ خيال آهي ته هندو اکنڊ ڀارت قائم ڪرڻ بعد مسلمانن سان هن کان ٻي طرح برتاءُ ڪندا؟ اهڙن خوش فهم مسلمانن کي خدا سمجهائي. انسان جي جاءِ نه آهي.

مسلمان، اخوت، مساوات ۽ جمهوريت جو شيدائي آهي ۽ انهي برعڪس هندو ويدت انسانن کي ٽن هزار ذاتين ۽ لاتعداد لکن ۽ لڳرن ۾ ورهائي ۽ ونڊائي ڇڏيو. جنهن ۾ برهمڻ جي قسمت ۾ حڪومت، ڪشتري جي ۾ تلوار، ويش وٽ واپار ۽ لاتعداد شودرن جي تقدير ۾ ڪتن جي ليچ زندگي لکيل آهي. شودر جو هٿ نه ڇا پر پاڇو به اُن ذاتين وارن کي پليت ڪيو ڇڏي. جيڪڏهن هو ڪو شلوڪ پڙهي وٺي ته سزا طور انجي ڪنن ۾ شيهو ڳاري وجهڻ جو حڪم آهي. انهن مذهب جي ٺيڪيدارن جي نظر ۾ مسلمان ۽ عيسائي ڪي انهن شودرن يا اڇوتن کان بهتر نه آهن. اهي به مليڇ آهن. ڇا، اها ذات پات ۽ ڇوت ڇات، انسانيت، مساوات، آزادي ۽ جمهوريت جي اصولن جي خلاف نه آهي؟

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 14

چا اها فضا جمهوريت لاءِ ساز گار ٿي سگهي ٿي؟
هرگز نه.

هندو ۽ مسلمان ۾ اهڙو تفاوت آهي جهڙو مسٽر گانڌي ۽ مسٽر جناح جي وهم آهي. انهن جا ڪي رواجي ظاهري تفاوت نه آهن جي ڪن ۾ سياستدانن ۾ اچي سگهن ٿا ۽ جي دور ٿي سگهن ٿا. اهي ٻن مختلف نظرين جا بنيادي تفاوت آهن. مسٽر گانڌي هندو مذهب جي اعليٰ ۽ انهن کان چوٽي تائين انهي رنگ ۾ رنگيل آهي ۽ مسٽر جناح اسلام جي. هندويت انسانن ۾ تفرقا ۽ طبقا قائم ڪري ٿو، ۽ اسلام انهن کي هڪ برادري جي رشتي ۾ جوڙي ٿو. مسٽر گانڌي جو مذهب سڄي هندوستان تي غلبو ڪرڻ ٿو چاهي. مسٽر جناح جو مذهب ان کي اها اجازت نٿو ڏئي ته هو پنهنجي حق ۽ حصي (يعني فقط انهن علائقن ۾ جتي مسلمانن جي اڪثريت آهي ۽ انهن جا وطن آهن) کان وڌيڪ ٿي اسلامي حڪومت، پاڪستان قائم ڪري.

مغلن جي زوال بعد اسانجي همسايه قوم جي اها ڪوشش رهي آهي ته هو اسانکي هندويت ۾ جذب ڪري، اڇوتن جي اڻ ڳڻيل تعداد ۾ اضافو ڪري، رام راڄ قائم ڪن. بقول شاعر، هندن جو منصوبو هي آهي:-

یہ فاقہ کش موت سے ڈرتا نہیں ذرا
روح محمد اس کے بدن سے نکال دو

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 15

١٩٣٧ جي ڪانگريسي وزارتن جو مقصد وديا مندر ۽ وارڌا وارين بنيادي تعليمي سڪيمن رائج ڪرڻ جو فقط اهو ئي هو. اسانجا همسايه اسان لئي اي اڪتفا نٿا ڪن، بلڪ بقول لالا هرديال "هندستان ۾ ايستائين امن و امان ۽ مضبوط هندو سنگٺن قائم نه رهندي، جيستائين افغانستان کي به فتح ڪري اتي جي باشندن کي زوري شدهه ڪيو ويندو." لالا هرديال ١٩٢٥ ۾ پنهنجي مضمون "ميري وچار" ۾ هندن جي مستقبل جو بنياد هيٺين چئن بنيادي ڳالهين تي رکڻ جي تلقين ڪئي آهي:-

١- هندو سنگٺن ٢- هندو راڄ ٣- مسلمانن جي شدهي ۴- سرحدي علائقن ۽ افغانستان کي فتح ڪري اتي جي باشندن جي شدهي.

بنڪم چندرا چئٽرجي جنهن ١٨٨٣ع جي لکيل ڪتاب "انندامٺ" جنهن جو "بندي ماترم" ترانو، انڊين نيشنل ڪانگريس جو قومي ترانو آهي، سڄو مسلمانن جي خلاف زهر سان ڀريو آهي ۽ هندن کي انگريزن سان ملي مسلمان ملڇن کي نه ٿيغ ڪري رام راڄ قائم ڪرڻ جي ترغيب ڏني وڃي.

انهي اصلاحات جي رائج ٿيڻ بعد ١٩٣٧ع ۾ باوجود قائد اعظم محمد علي جناح جي اپيلن جي، جنهن لاءِ هندو اڪثريت وارن صوبن ۾ وزارتون ناهيون ۽ هلائيون

ويون، تنهن ته اتي باقي ٿاهه جي اميدن کي پاڻي ڦيرائي ڇڏيو. ته فقط اٽرو ٻر هو مسلم اڪثريت وارن صوبن ۾ مسلمانن جي نمائندن کي پاڻ ۾ وڙهائي، مسلمان اڪثريت جي مرضي جي خلاف، چند قومي غدارن کي پاڻ سان ملائي پنهنجا ناپاڪ مقصد سڌ ڪندا رهيا. عام ڀلي لاءِ جيڪي سڌارا ۽ قانون هندو اڪثريت وارن صوبن ۾ ڪانگريسي وزارتن پاس ڪيا، تني مسلم اڪثريت وارن صوبن ۾ سارا هندو ڪانگريسي مخالفت ڪندا رهيا، جاڪاڻ ته مسلم عوام کي فائدو ٿي رهيو.

ڪانگريسي وزارتن مسلمانن تي هر قسم جا ظلم روا رکيا ۽ سندن حق تلف ڪيا. مسلمانن جي سخت مخالفت جي باوجود ودّيا مندر سڪيم موجب تعليم جاري ڪئي وئي، جنهن ۾ سرسوتي ديوي جي پراٿنا ۽ گانڌي مورتي، جي پوڄا رائج ڪئي وئي. گڏيل اردو زبان جي بجاءِ هندي ۽ ديو ناگري رسم الخط جاري ڪيا ويا. بندي ماترم قومي ترانو ٺهرايو ويو. هندو برسر اقتدار ليڊر مسلمانن سان ڪيئن هليا تنهن لاءِ پيرپور رپورٽ جا ورق اٿلائي ڏسو.

هندن جي انصاف جون ڪهاڻيون ڪنهن کان ڳجهيون آهن؟ ٻر وچين ٻر ڳڻ جي ڪانگريسي وزارت جي انصاف جو داستان ته ٻڌو. وقت جي ڪانگريسي وزير اعظم پنڊت شڪلا کي پسوا خون جي ڪيس ۾ چيف جسٽس

www.drpathan.com Page # 17

چنڊا وڌا. جيڪڏهن ڪير شرم هجي ها ته جيڪر ضرور خودڪشي
ڪري ها يا سماسم کان الڳ ٿي وڃي ها. لاڳيتو
عالي ڪورٽ جي چيف جسٽس انهي ڪيس جي ڪميشن
جي فتوي ۾ لکيو ته "هي ڪميشن هڪ زبردست
دعوت تصور ڪيو ويو آهي، جنهن ۾ هر هڪ شاهد
هڪ ٻئي کان وڌ ڪوشش ڪئي آهي ته جيئن
ليگي اولوا وڌيڪ مسلمان ڦاسي جي ڦندي تي لٽڪايا
وڃن - سچ - عزت - ساک ۽ انساني زندگي جي احترام
کي بالائي طاق رکيو ويو آهي ..... اسان ڏٺو ته شاهدن
جي هڪ وڏي سازش هئي ته هر مسلمان کي جي ممڪن
لڳي ته ڦاسايو وڃي ڇاڪاڻ ته هو مسلمان آهي"

مسلمانن کي ايتري قدر رنگ ڏنو ويو جو جڏهن
١٩٣٩ع ۾ ڪانگريسي وزارتن استعيفائون ڏنيون ته مسلمانن
هندستان جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ يوم **نجات** ملهايو. انهن
واقعات مسلمانن جون اکيون کولي ڇڏيون. مغربي سامراجين
جي غلام زاده جا لشيدن ظلم وستم، نا انصافي ۽ [illegible]
جا سب ليکا ليکهي ويا. مسلمانن جي صبر جو پيالو
لبريز ٿي ويو. هو سيسا سيپر ٿي ويا، مسلم ليگ جي
سبز اسلامي پرچم هيٺ "هر چه بادا باد" چوندا پهچي
آزادي، بقا ۽ وطن جي حفاظت لاءِ ميدان ڪارزار ۾
لهي آيا. الهيءَ ڪانسواءِ ٻيو ڪو چارو ئي ڪونه هو.
هيٺئر ته خاص طرح ڪانگريس، تشدد مسلمانن جا

نشاني لاءِ ڇڏيا آهن. هو هميشه ظاهر ظهور قوم پرستيءَ جو جهو لاهي هڪ سرمايه دار، مزدور ڪش ۽ هڪ فرقه پرست هندو جماعت بڻجي، ميدان ۾ اچي ونئي آهي. هنجي سڄي طاقت هميشه انگريز جي مدد سان ملت اسلاميه کي تباه ڪرڻ لاءِ موقعو ڳولهي رهي آهي.

اهڙن حالتن ۾ هندي مسلمان ڪيئن پاڻکي اهڙيءَ اڪثريت جي رحم تي ڇڏي ڏيندو؟

انهي سوال تي تاريخ جو فيصلو ڪهڙو آهي؟ دنيا جي تاريخ صاف ڏيکاري ٿي ته وقتي مصلحت جيڪڏهن ۾ اڪثريت ۽ اقليت وارين قومن عارضي طرح هڪ ٿي ويون آهن پر اهو جڙيو ساٿ پائيدار ثابت نه ٿيو آهي. اڪثريت هميشه اقليت کي پاڻ ۾ جذب ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي ۽ اقليت ڪڏهن به ان لاءِ آمادگي نه ڏيکاري آهي. آئيني پيشبنديون ۽ حفاظتون، خطري ٽري وڃڻ بعد يوگوسلاويا ۾ ڪروٽ ۽ سلووين قومون اقليتن کي سرب قوم جي خلاف اڪثريت بڻائي نه سگهيون. اهڙي طرح وقتي مصلحت جي مدنظر، زار ان حڪومت جي ظلم سبب، چيڪوسلواڪيا ۾ چيڪ ۽ سلواڪ قومون هڪ ٿي ويون، پر ضرورت بعد پڻ هڪ متحد قوم حڪومت قائم ڪري نه سگهيون. ٽوڙي ٽار ٿي ويون.

اهڙو جڙاءُ رشتو منقطع ٿي ويو- ڪنهن ٻون ٽين ڏٺي
۽ مشتمل ٿيون ڪن، پر اڪثريت اڪثريت آهي- اقليت
کي اچي ما تحت رهڻو ٿو پوي ۽ هو پنهنجي مرضي
۽ ضرورت موجب ترقي ڪري نٿي سگهي. ڪٿا بسه
قومي اقليت پنهنجو جدا ڳانو وجود مٽائڻ لاءِ تيار نه
ٿيندي- انهيڪري هميشه پاڻ ۾ ڪشمڪش هلندي
ايندي . يورپ ۾ انهيءَ طرح پهرين جنگ عظيم بعد
يوگوسلاويا ۽ چيڪوسلوواڪيا ۾ ٻن يا وڌيڪ قومن
کي ملائي مشترڪ حڪومت قائم ڪئي جو هي تجربو
ناڪامياب ٿيو- باوجود انهيءَ جي انگريز ۽ هندو اهو تجربو
هندستان ۾ ڪرڻ چاهين ٿا-

برطانوي پارليامينٽ ۾ آئرلينڊ وارا هڪ قومي
اقليت هوا. ١٨٠ سالن جي مسلسل ڪوشش ۽ جد و جهد
جي باوجود آئرلينڊ جي قومي حق رسي نه ٿي.
ليڪن پارليامينٽ کان ٻاهر وڃڻي پيئي، ڏار ٿيڻو
پيو- پوءِ جڏهن [illegible] انهن کان اهو بهتر
نه آهي ته دوستن وانگر جدا ٿي ڪان خوشيءَ سان
ڏار ٿيئي ۽ ٻه چڱا پاڙيسري ٿي رهجي؟

ممالڪ متحده (يونائيٽيڊ سٽيٽس آف آمريڪا)
۽ مشترڪه ريپبلڪن ڏي [illegible]
۽ سوئٽزرلينڊ ڏي جي، پر انهن [illegible] سالن [illegible]
اتي جا مختلف باشنده مذهبي ۽ اسم اقتدار نه آيا آهن

اهو ساڳيو حال اسالجو آهي. ڪانگريس سان شامل ٿيڻ سان اسان پنهنجو وجود بطور مسلمان جي وڃائي ويهنداسون. جيڪڏهن اهو ويو ته سڀ ڪجهه ويو. ڪانگريس جو ته شروع کان ئي اهو مقصد آهي ته اسالجو وجود بطور مسلمان جي مٽايو وڃي، ڇاڪاڻ ته سندن رام راڄ قائم ڪرڻ ۾ اها هڪ زبردست رڪاوٽ آهي. مغلن جي زوال کان وٺي هندن انگريزن جي مدد سان مسلمانن کي پيرن واڱر هندو ڌرم ۾ جذب ڪري، هندستان ۾ هندو سامراج قائم ڪرڻ جا خواب پئي ڏٺا آهن. ڪاش اسالجي چند گمراه مسلمانن لئي اها حقيقت واضح ٿئي، جي پنهنجي الله ۾ ڪافرن ۽ منڪرن جو ساٿ ڏئي ڏهه ڪروڙ فرزندان توحيد کي تباه ڪرڻ لئي آماده آهن. ڇا انهن کي الله جو فرمان ته ”ڪافرن سان دوستي نه رکو ڇو ته هو منهنجا دشمن آهن. منهنجا دشمن ڪڏهن به اوهان جا دوست نه ٿيندا“، دل تان لهي ويو آهي؟

مسلمان ۽ هندو ڪڏهن به هڪ ڪوله هوا ۽ نه ٿيندا. تاريخ الهيءَ جي شاهد آهي. جيڪڏهن وقتي مصلحتن هيٺ هو اڪٺا ٿيا، جئن ته ١٨٥٧ع ۽ ١٩٢٠ع ته ٿوري زور ورڻ لئي اهو مصنوعي رشتو سست جهلي نه سگهيو. ١٨٥٧ع واري الوي جي شروعات هندن ڪئي ۽ مسلمان پوءِ سندن

www.drpathan.com

مدد ڪئي ۽ اهي ساڳيا هندو سورما وري انگريزن
جا مخبر ۽ مددگار ٿيا. مسلمانن جي اهي انتها جاني ۽
مالي نقصان جي علاوه، اهي غداري، باوجود سر سيد
احمد خان جي ڪوشش ۽ ڪمالن جي، هڪ صدي لاءِ
مسلمانن جي ڪمر ٽوڙي ڇڏي. ۱۹۲۰-۱۹۲۲ع جي عارضي
سات بعد هندن جي مسلمانن ڏانهن فطرتي نفرت شدي
سنگهٺن جي صورت اختيار ڪئي. سوامي شردانند
۽ انهي قوم وارن اهو ته نهرو، پر خود رسول اڪرم جي
ذات تي ڪميڻا حملا ڪيا. هندو مسلم فساد ٿيا.
مسلمانن کي ته ڇڏيو، پر اردو زبان کي به انهن نه ڇڏيو.
۱۸۶۷ع ۾ بنارس ۾ اردو زبان ۽ عربي صورتخطي جي
خلاف تحريڪ شروع ڪئي وئي، انهي تحريڪ جو سر
سيد احمد خان جهڙي هندو مسلم اتحاد جي حامي تي جو
چوٽ آهي ته کيس ان وقت يقين ٿي ويو ته هندو ۽ مسلمان
ڪڏهن به گڏجي رهي نه سگهندا.

وير ساورڪر صدر هندو مها سڀا ... صدر
هندن ۽ مسلمانن کي ڪٽر ... ڪار ... جي
... ۽ انگريزن ۾ ڌار ڌار قومون ٿي چڪا ...
آهي. مسٽر ساورڪر جون ۱۹۳۷ع جي هندو مهاسڀا جي
... آندل وارتيه ۽ ۱۹۳۹ع جي ڪلڪتي وارا ... الا ...
... صدارتي تقريرون خاص طرح ...
... لائق آهن. هندو مها سڀا جو مقولو (motto) آهي

"هندستان هندو ڪا - لهين ڪي ڪسي باپ ڪا" ڪانگريس
۽ هندو مهاسڀا ۾ گهڻو ايترو آهي جو مهاسڀا وارن
جا ذيلدار ڪانگريس جا هڪڙا ۽ ڏيکاري جا ڏيا ۽ اهن
اهي جو مقصد ساڳيو آهي. هو هاڻي ڪان لي ١٠ ڪروڙ
فرزندان توحيد کي هيڪشنس مسلمان جي شمار ۾ نٿا
ڪن. هنن جو خيال آهي ته هو اڳ۔ يوم توحيد هند ويامه
۾ جلد ئي ويندا هندستان ۽ هنن جي مراد هندن
جو ملڪ ۽ هندو قوم آهي.

هندن جي انهن ناپاڪ ارادن جي مد نظر ۱۱
سندن ڪم لصحبي آهي جو عين موقع تي جلد هن
هند وارن مسلمان عجيب ڪشمڪش ۽ ڪسمپرسي جي
حالت ۾ سرگردان هوا قائد اعظم محمد علي جناح ميدان
۾ اچي قوم کي لباس ۽ هميشه جي هندن جي
غلامي کان بچائي ٿو. نه فقط ايترو پر انهن کي متحد ۽
منظم ڪري منزل پاڪستان ڏانهن قدم ڪڻي لو.
پاڪستان نه فقط هندستان پر ڊيابا جي مسلمان جي
آزادي ۽ انگريزي اقتدار کان لعاسه جي ڪنجي آهي.
اها ئي سبب آهي جو اڄ برصغير جا شاطر سڃيو وام
آقا ۽ سالي، پاڪستان جي خيال کان به لرزه براندام آهن.
پاڪستان جي تجويز مسلمانن جي لقاءَ ۾ طوفان برپا
ڪري ڇڏيو آهي. پاڪستان ۾ لا محدود ترقي ۽ خوشحالي
جا اهي امڪان نظر اچي رهيا آهن جي ڪڏهن خواب ۾ خيال

Gul Hayat Institute

۾ به آهي. پاڪستان هڪ اهڙي رياست ٿيندي جنهن ۾
نه ظلم هوندو، نه ناانصافي، نه ڏاڍ مڙس. پاڪستان
خود غرضي، حرص، لالچ، مفلسي، بيماريءَ ۽ هر قسم
جي خوف جي لعنت کان پاڪ هوندو.

باوجود انهيءَ جي ته ادا هڪ اسلامي رياست
هوندي پر انهيءَ سبب نه پاڪستان جو ادا هڪ اسلامي
رياست هوندو انهيءَ شهرين ۾ مسلم ۽ غير مسلم جو
فرق، شهري حقوق ۽ اقتصادي فائدن جي معاملي ۾
هرگز نه ڪيو ويندو.

قائد اعظم جي بدولت مسلمانن کي [illegible] ڳالهه
مقصد، مذهبي، قومي ۽ وطني فرض جو احساس
آهي. هو انهن جي سرحدن ۽ حفاظت لاءِ هٿ ۾
ملڪ اي سبز هلالي پرچم هوائن ۾ آزاد لاءِ تيار
آهن. جنگ جو ان بدي [illegible]
نوازيو چڪو آهي. ابدالي جي [illegible]
اڄ چڪي آهي. اسانجي عورتن [illegible] نوجوان [illegible]
جي ڪم ۾ ڪون ۾ پاهه لڳي چڪي آهي. اسانجي اولهه
جي لهرن ڏڏاي ۽ اڏڻ هي واڪو [illegible]
۾ زلزلو پيدا ڪري ڇڏيو آهي. اسانجي عالمگير پيغام
هالي جي لهرن ۾ زلزلو وجهاري ڇڏيا آهن. مقصود ۽
ايا هڪ ئي صف ۾ ڪترا ٿي ويا آهن.

ئي مقصود [illegible] مسلماني
اخوت کي جهانگيري، محبت کي فراواني.

مسلمانن جو ٻيو سالار ۽ طارق،
ٻئي ڇڪو آهي. جعفر ۽ صادق جهڙن منحوس
شڪليون دوزخ جي باهه ٻارڻ جي ڪم اينديون.
مسلمانن جون نظرون هاڻي وري بام عروج ڏانهن
لڳل آهن. سر زمين هند ۾ وري غلغلهء اسلام ۽ حڪومت
الاهيه جو قيام ٿيڻ وارو آهي. هاڻي وري هوگلي جي
ڪناري ۽ آسام جي پهاڙن کان وٺي هندوڪش جبل
تائين الله اڪبر جي صدا گونجڻ واري آهي. هندي
مسلمان وري ڪفن بردوش ۽ سر بڪف عزم صميم ۽
عمل صالح جي مشعل کڻي پنهنجي پياري وطن ۾
الله جي حڪومت قائم ڪرڻ لڳو آهي. هي
ايثار ۽ قرباني جو مجسمو پنهنجي مذهب، قوميت،
آزادي، تهذيب و تمدن ۽ پياري وطن پاڪستان لاءِ
الحيثيت هڪ منظم ۽ منظم قوم جي هر قرباني ڏيڻ لاءِ
نڪتو آهي. جيڪو اهڙي راهه ۾ حائل ٿيندو يا اهڙي
عزم سان ٽڪر کائيندو ڇڪنا چور ٿي ويندو.

ڇا مسلم ليگ ۽ اهڙي محبوب ليڊر قائد اعظم
محمد علي جناح جو هي عظيم الشان ڪارنامو ڪنهن
معجزي کان گهٽ آهي؟ انهي سچي ڪم ۾ قدرت جو
هٿ ڪم ڪندو نظر اچي ٿو.

دنيا جي ان مسلم ڪش قومن جي بدولت مسلمان
نهايت تيزيءَ سان تباهي ۽ تنزل جي اوڙاهه ڏانهن وڃي

www.drpathan.com Page # 25

رهيو هو. اينتري قدر جو مرثيه حوالي به شروع ٿي ويئي هئي. هندو خوش هو ته آخر هڪ هزار سالن بعد هو مسلمان ٿي به غالب اچي ويو ۽ انگي به جلد ارٿا پٺتي اچڻ ۾ شامل ڪري رهندو.

ها پاڪستان قائد اعظم جي ميدان ۾ اچڻ ٿي اهو طلسم ٽٽي پيو. مسلمان جي ڪايا پلٽجي ويئي - دنيا جي تاريخ جو رخ بدلجي ويو، ڇا ڪمال اتاترڪ هن کان ڪجهه وڌيڪ ڪري سگهيو هو؟

ان وقت جڏهن اسان جو جهڳ پاڪستان جي آخري فيصلي کي عمل ۾ داخل ٿي رهيا آهيون ۽ انگريز ۽ هندو ٻئي يڪمشت ٿي اساڻي ملڪ هيٺ ۽ قومي وجود ۽ آزادي کي نيست و نابود ڪرڻ لاء ڪمر ڪشي بيٺا آهن، ڇا اساڻي انهن چند مسلمانن جو، جي جماعت کان ٻاهر آهن، اهو اسلامي، قومي ۽ ڀاري فرض نه آهي ته مسلمانن جي عام اتحاد جي خاطر توري وقت لاء پنهنجن اختلافن کي اٿار انداز ڪري قومي مورچي ۾ شريڪ ٿي وڃن؟

حضرت هارون عليه السلام جي لصحت جي نا وجود بني اسرائيل گوساله پرستي نه ڇڏي ۽ چوڻ لڳا ته جيستائين حضرت موسيٰ عليه السلام خود واپس نٿا اچن اسان الهي کان باز نه ايندا سون. آخر حضرت موسيٰ

Gul Hayat Institute

غصي ۾ طور کان واپس آيا ۽ حضرت هارون کان بني
اسرائيل جي الهي مثر ڪاڻ حرڪت لاءِ جواب طلبي
ڪيائون. حضرت هارون جواب ڏنو ته ”مونکي ڊپ هو
الديو ٿيو ته اوهان واپس اچي مون تي اهو الزام رکندا
ته مون بني اسرائيل ۾ تفرقو وڌو ۽ اوهان جو انتظار
نه ڪيو.“

مسلمانو! غور ڪريو. حضرت هارون ٿوري وقت
لاءِ شرڪ کي نظر انداز ڪيو پر قوم ۾ تفرقو وجهڻ پسند
نه ڪيو. ڇا اسان سڀني جو اهو فرض نه آهي ته اسان
قطع نظر الڳون چند اختلافن جي پنهنجي آزادي ۽ بقا
جي خاطر يڪمشت ٿي وڃون؟

سرزمين هندستان ۾ امت محمدي تي نهايت نازڪ
وقت آيو آهي. ٿوري لاپرواهي، ٿوري غفلت يا
جماعت سان سرد مهري ڏهه ڪروڙ فرزندان توحيد لاءِ
مهلڪ ثابت ٿيندي. مسلمانن جي قومي نمائنده جماعت
هن ڪفرستان ۾ حق ۽ انصاف تي مبني اسلامستان
(پاڪستان) قائم ڪرڻ ٿي چاهي. الله تعالى جي
وحدانيت جو علم بلند ڪرڻ ٿي چاهي. اها حڪومت
قائم ڪرڻ ٿي چاهي جتي اسلام آزاد هجي ۽ مسلمان
ـــ. جتي هر سمت کان نعره تڪبير بلند ٿئي.

اي غيور مسلمان! ڇا اوهين اصحابي ڪعب جي
باري ۾ (ڪعب جي جهاد کان منهن موڙي جماعت جو

Gul Hayat Institute

سانب ڇڏي آئي) رسول الله جن جي فرمان ۾ "جنهن مسلمان
کي پنهنجي جماعت جو پاس نه آهي سو ڪنهن مسلمان
سان تعلق رکڻ جي لائق نه آهي" ياد نه آهي؟ خيال
ڪر! تنهنجي هن وقت جماعت کان منهن موڙڻ جي
ڪري آقائي المدار محمد رسول الله صلي الله عليه
وسلم کي ڪيترو نه رنج پهچندو؟ جنهن رسول اڪرم
کي رنجايو انهن خدا کي ناراض ڪيو. جنهن خدا کي
رنج ڪيو سو مسلمان نه آهي.

ڄاگرافائي وحدت

هندستان هڪ ملڪ نه آهي پر ڊر لقط نظر کان هڪ کنڊ آهي. تاريخ گواهه آهي نه هي ڪڏهن به هڪ ملڪ ٿي نه رهيو آهي ۽ نه رهندو. برطانوي سامراج جي وقتي انتظامي ضرورتن هيٺ، مصنوعي طرح، هي هڪ ملڪ بڻايو ويو. خود انگريزن به شروع کان وٺي لارڊ لنلٿگو جي وقت تائين ڪڏهن به هندستان کي هڪ ملڪ ڪونه سڏيو. روس جي وهمي يا حقيقي خطري روڪڻ لاءِ، هندو سامراجين جي مدد سان، فيلڊ مارشل ويول لئي ڄاگرافي تيار ڪئي، جنهن موجب سڄو هندستان، جنهن ۾ سڄي دنيا جي آدمشماري جو پنجون حصو (چاليهه ڪروڙ) آباد آهي ۽ جيڪو يڪيڙ ۾ روس کان سواءِ، يورپ جيترو آهي، ڪي هڪ ڄاگرافائي وحدت شمار ڪيو ويو. ايتري قدر

جدان جي جاگرافائي وحدت ۾ ڪاٽ ڪون ڪرڻ
ڪاهه عظيم سمجهيو ٿو وڃي!

مثال طور الهند و پاڪستان کي وٺو. اهو ڪيئن
هڪ جاگرافائي وحدت ٿي آهي؟ اتر ۾ هماليه جبل،
اولهه ۾ سليمان جبل. اولهه ۾ افغانستان ۽ ايران.
ڏکڻ اوڀر ۾ ٿر جو ريگستان. ڏکڻ ۾ عربي سمنڊ. انهي
علائقي ۾ هندستان جي وچ جنهن جي حد بندي ڪري
ٿي. اهي حدون بلڪل طبعي آهن. الهند و ۽ آئرلنڊ و
پاڪستان هندستان جو اهڙو ئي جزو آهن، جهڙي طرح
هندستان ۽ چين، بر اعظم ايشيا.

يورپ (روس کانسواءِ) ايراضيءَ ۾ هندستان
جيترو آهي. ان ۾ پنجويهه آزاد، خود مختيار، خوش
حال قومون ۽ حڪومتون آهن، جنهن جو مذهب،
طرز معاشرت، تهذيب و تمدن، اقتصادي نظام، خوراڪ
پوشاڪ وغيره سڀ ساڳيا آهن. هو گڏ ڪائين هئڻ ۽
ٻيا روڪ ٽوڪ جي، هڪٻئي ۾ شامل ٿيون ڪن، جيڪڏهن
يورپ ۾ ساڳي هندستان جيتري ايراضيءَ ۾ ٢٥ ڪامياب
رياستون ۽ حڪومتون قائم ٿي سگهن ٿيون، ته ڇالاءِ
(١٨ لک مربع ميل ۾) ڪم از ڪم ٻه ڌار حڪومتون
ڇو نه ٿيون ٿي سگهن؟ آزاد ملڪن جي آدمشماري ۽
جا چند مثال هيٺ ڏجن ٿا:-

www.drpathan.com Page # 30

ملڪ	آدم شماري
١- اولهندو پاڪستان	٤ ڪروڙ ٢٠ لک
٢- اڀرندو پاڪستان	٧ ڪروڙ ٥٠ "
٣- گريٽ برٽن ۽ اتري آئرلنڊ	٤ ڪروڙ ٦٠ "
٤- فرانس	٤ ڪروڙ ١٥ "
٥- اٽلي	٤ ڪروڙ ٣٥ "
٦- ترڪي	١ ڪروڙ ٨٠ "
٧- مصر	١ ڪروڙ ٧٠ "
٨- ايران	١ ڪروڙ ٦٠ "
٩- افغانستان	١ ڪروڙ
١٠- بيلجم	٨٢ لک
١١- پورچوگال	٧١ "
١٢- آسٽريليا	٧٠ "
١٣- سعودي عربستان	٦٥ "
١٤- عراق	٣٥ "
١٥- نيوزيلنڊ	١٦ "

Gul Hayat Institute

شرق اردن ۽ يونان اهي به ته آزاد حڪومتون آهن؟ جيڪڏهن اهي پنهنجو بچاءُ ڪري سگهن ٿيون، ته ڇا مغربي ۽ مشرقي پاڪستان پنهنجو بچاءُ نه ڪري

www.drpathan.com Page # 31

[illegible] هندستان [illegible]

سگهندا؟ انهي کان گهٽي گهٽ تعداد [illegible] مسلمانن [illegible] هندستان [illegible]

افغانستان جو ڀاڱو ٿي ڪيو. [illegible]

۽ ايندو آهي، نه انهي پاڪستان [illegible] جوان [illegible] هندستان [illegible]

ڀاڱا ۽ ٽڪر ٿيندا آهن - هندستان [illegible]

[illegible]

انهي علائقي مان ٿي ايندي، [illegible]

۽ وطن جو ڀاڱو نه ڪندا؟ [illegible] ڪندا، [illegible]

انگلنڊ بس جو ڏاڍو آهي - [illegible] اڪيلي

[illegible] ڀاڱا ٿي ڪري سگهي، انگريز [illegible] ڀاڱا ڀاڱا

ڪري سگهي ٿو؟ [illegible]

چوٿو سمجهيو وڃي - پاڪستان [illegible] بس

وانگر [illegible] بعد ۽ [illegible] لکن

جي آبادي واري شرق اردون کي [illegible] ۽ آزاد

حڪومت قرار ڏيندي، انگريز کي [illegible] منطق [illegible] لاڳو

ڪري وسري ويندي هجي؟ انگريزن جي [illegible]

منطق آهي. [illegible]

انگريزن کي جي هندستان ڇڏائي آهي، [illegible]

ته هندستان هڪ رهي يا [illegible]

جاگرافائي وحدت هجي يا نه؟

رياستن ۽ قومن جي [illegible] جا شيئي [illegible]

ڪي ٿي، اها آدي [illegible] آبادي ۽ نه جاگرافائي وغيره.

[illegible] جو رخ يا [illegible]

روح ڪسي غلام [illegible] سگهي. [illegible]

ڪري ٿي، ۽ جنگ، ۽ ڪم لاءِ ميدان، مگر الهي مقدس شيءِ جي تعمير لاءِ، جنهن کي قوم چئو آءُ وڃي، انسان روح مهيا ٿو ڪري. انسان سڀ ڪجهه آهي.

در حقيقت رڳو نسل ۽ جاگرافي وغيره والڪر اهڙي شيءِ نه آهي، جنهن جي ساڳي هئڻ سان قوم ٺهي ۽ عدم موجودگي ۾ ٽٽي نه سگهي. خاص طرح اسلامي قوميت ۾ نسل کي ڪوبه دخل ٿي نٿو سگهي.

هندو ليڊر انهي ڳالهه تي زور ڏيندا رهيا آهن ته متحده قوميت جي تعمير سياسي بنيادن تي ڪئي وڃي. بين الاقوامي شهرت جي مالڪ، سياسي فيلسوفن، جهڙوڪ لارڊ برائيس ۽ پروفيسر سب وڪ جو انهي باري ۾ چوڻ آهي ته سياسي بنياد واري متحده قوميت ناپائدار ۽ ناڪافي آهي.

لارڊ برائيس جي قول موجب قوميت "انهن انسانن جي هڪ جماعت آهي، جي بعض جذبات جي باعث متحد ۽ متفق ٿي ويا آهن. انهن جذبات ۾ ساڳي نسل ۽ مذهب کي گهڻو دخل آهي. انهن جي علاوه هڪ جماعت جو اهو احساس جو ساڳي زبان، مشترڪ ادب، ماضي جي متحده فتوحات يا مشترڪ مصيبتون سهڻ، مشترڪ رسم رواجن يا مشترڪ اصول جي ڪري پيدا ٿئي ٿو، تنهن جو به ان ۾ ڪافي حصو آهي. قوميت در حقيقت، فقط هڪ احساس

www.drpathan.com Page # 33

۽ بلڪل نفساتي شيءِ آهي. پنهنجي جدا ڳالهه قوميت
جي احساس جو نالو قوميت آهي.

جڏهن نه قائد اعظم محمد علي جناح مسلم ليگ جي
١٩٤٠ع جي تاريخي، لاهور واري اجلاس ۾ فرمايو،
لفظ "قوم" جي هر تشريح ۽ تعريف جي لحاظ کان
مسلمان هڪ ڌار قوم آهن. حق خود اختياري ۽ خود
مختياري هر قوم جا فطرتي حق آهن. مسلمانن کي
انهنجو ڌار وطن، ڌار علائقو ۽ الڳ رياست گهرجي.

عجب جي ڳالهه اها آهي جو اسانجا هندو
دوست، اسلام ۽ هندو مذهب جي حقيقي ماهيت
سمجهڻ کان الاجي ڇو قاصر آهن؟ اسلام ۽ هندو ويت
فقط ٻه مذهب ئي نه آهن، ٻر ٻه تمدن ۽ تهذيبون پڻ کان
بلڪل ڌار آهن. اها اميد نه هندو ۽ مسلمان ڪڏهن به
ملي، هڪ ٿي ويندا، هڪ خواب کان وڌيڪ وقعت
نٿي رکي. هندستان جي هڪ قوم جي اها غلطي حد
کان ٻاهر وڌي چڪي آهي ۽ اسان لاءِ بيحد مصيبت
جو باعث ٿي آهي. اسان جيڪڏهن جلد پنهنجن الون
خيالن ۽ وهمن جي اصلاح نه ڪئي نه هندستان جي
بربادي لازمي آهي. هندن ۽ مسلمانن جو مذهبي
فلسفو جدا- سماجي رسمون رواج جدا، زبان ۽ ادب
جدا. نه هو گڏجي کائين نه پيئن ۽ نه هڪٻئي ۾
شاديون ڪن.

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 34

درحقيقت انهن جون ٻه ڌار اهڃاڻيون آهن، جنهن جا
بنياد متضاد خيالن ۽ عقيدن تي ٻڌل آهن. هندن ۽
مسلمانن جي تاريخ ڌار ڌار ذريعن کان اُسرڻ ۾ اچي ٿي.
انهن جا تاريخي ڪارناما مختلف آهن. جنگي ناموَرن ۽
انهن جا ڪارناما مختلف آهن. اهڙا مثال به ڪثرت سان
ملندا، جو هڪ فرقي جا محبوب جنگي نامور هئي
فرقي جي ناموَرن جا دشمن آهن ۽ اهڙي طرح انهن
جون فتوحات ۽ شڪستون به الهي مطابق هميشه مٽي
ٽنديون رهيون آهن. انهن ٻنهي جي وچ ۾ جيڪڏهن
ڪا شيءِ مشترڪ آهي، نه اها آهي ڌارين حڪومت
جي غلامي. جنهن وقت اها رسي، جا ٻنهي جي
گردن ۾ آهي، ٽٽي پئي پنهنجو پنهنجو ڌار رستو وٺندا.

اهڙين ان قومن جو، جن مان هڪ اڪثريت ۾ ۽ ٻي
اقليت ۾ آهي، جو ساڳيءَ حڪومت ۾ شامل ٿيڻ، پاڻ
وڌيڪ بي اطميناني ۽ بي چيني جو سبب ۽ آخرڪار
الهي مشترڪ نظام حڪومت جي تباهيءَ جو باعث
ٿيندو. ٻنهي قومن ۾ پنهنجي جدا گانه قوميت جو
احساس مضبوط ٿي چڪو آهي. انهي ۾ اهو هودي
جو احساس پيدا ٿي ويو آهي ۽ هو ڌار قومون ٿي
چڪيون آهن. هاڻي جيستائين هو پنهنجا سڀ تعلقات
ان ئي روشني جي مطابق، ٺهن سر درست نه ڪندا،
نه ٻنهي ۾ امن ۽ صلح پيدا ٿيڻ ناممڪن آهي.

Gul Hayat Institute

پاڪستان جي اقتصادي حالت

ڪنهن به ملڪ جي صحيح مالي حالت معلوم ڪرڻ لاءِ، ان بنيادي ڳالهين جاچڻ گهرجن. ٻاڙ ڀائين ملڪ جي آدم شماري، اُن معدنيات، ۽ ان زرعي پيدائش.

آدمشماري لاءِ اڳئي لکيو ويو آهي، تہ الرالهندي ۽ اتراپرنديءِ پاڪستان جي گڏيل صحيح آبادي، تقريبا ١١ ڪروڙ ٧٠ لک ٿيندي، جنهن ۾ مسلمان جو تناسب تقريبا ٧٠ ڪي سيڪڙو ٿيندو. جنهن تہ اڳين عثمان ۽ فصيلوار ٻين ملڪن سان مقابلو ڪري ڏيکاريو ويو آهي، تہ پاڪستان کي آدمشماري جي لحاظ سان دنيا جي ٻن مکيہ ملڪن ۾ هڪ ممتاز حيثيت حاصل آهي. اِن جا رهاڪو نهايت محنتي، ذهين، مضبوط قداور ۽ خوش شڪل آهن. هندستان جي ٦٠ سيڪڙو فوج پاڪستان جي علائقن مان ڀرتي ٿيندي آهي ۽ بهادري ۾ هيڏو مٿ پاڻ آهن. الهي گڏيل آبادي جي چوٿين حصي جي آساني سان فوج تيار ٿي سگهي ٿي.

معدنيات جي لحاظ کان هماليہ جبل جيسو گهڻو حصو پاڪستان ۾ آهي. ڪوهستان ۾ ان اسمت ٿيو آهي، تہ هماليہ جبل معدنيات سان ڀرپور آهي. لوڻ (کيوڙا) پنجاب ۾. گاسليٽ ۽ پيٽرول پنجاب (اٽڪ). سنڌ ۽ بلوچستان ۾، جو هندستان ۽ پاڪستان ٻنهي لاءِ ڪافي ٿيندو. اهڙيءَ طرح سيمنٽ لاءِ الهي لهاء

Gul Hayat Institute

وسيع ميدان آهي. ڪوئلو ۽ جوٽ بنگال ۾، الرالهندي
پاڪستان ۾ ڪوئلي جي ڪمي اپر لدي بنگال مان
پوري ٿي سگهي ٿي. پوءِ جبلن مان اڪرلدڙ ندين
۽ انهن جي آبشارن مان بـه پناه بجلي جي قدرت
(هائيڊرو اليڪٽرڪ پاور) حاصل ڪري سگهجي ٿي.
اهري قسم جا پيا پاور هائوس قائم ڪري سگهجن ٿا،
جي اسانکي ڪوئلي جي ضرورت کان بلڪل بي لياز
ڪري ڇڏيندا. گاسليٽ ۽ پيٽرول کان نه مدد ورلي
ويندي. اهڙي طرح بي انتها معدني، صنعتي ۽ زرعي
ترقي جي گنجائش آهي، جا پاڪستان جي باشندن
لاءِ نهايت خوشحالي جو باعث ٿي سگهي ٿي. انهي
علائقي ۾ عمارتي ڪاٺ نه ضرورت کان وڌيڪ
آهي. اهڙي طرح معدني پيدائش جي اعتبار کان
پاڪستان ڪافي ذرخيز آهي.

زرعي نقط نظر کان پاڪستان دنيا جو بهترين ملڪ
آهي. اڄ نه الرالهندو پاڪستان دنيا ۾ ڪڻڪ ۽ بنگال
چانورن جي پيدائش جا وڏا مرڪز آهن، جميتو ٺيڪ
سائنٽيفڪ ۽ مڪمل طور تي پوکـ جو ڪو انتظام نه آهي.
جيڪڏهن اهڙو انتظام ٿي وڃي، ۽ پهر پالاما (آمريڪا)
والگر، گنگا ۽ جمنا ندين (جي پاڪستان مان اڪرن
ٿيون) جو پاڻي سنڌ ۽ پيابس ندين ۾ منتقل ڪري،
خشڪ علائقن کي آباد ڪرڻ جو بندوبست ڪيو وڃي.

Gul Hayat Institute

۽ پاڪستان ڪڻڪ ۽ چانورن جي پئدائش ۾ دنيا جو سڀ کان وڏو مرڪز ٿي سگهيو.

صنعت ۽ تجارت

ڪشمير ۽ بلوچستان جا سڪل ۽ تازا ميوا پاڪستان جي رهاڪن جي صحت ۽ خوش حالي جو مکيه ذريعو ٿي سگهن ٿا. ڪشمير ۽ جي جڙي ٻوٽين ۽ پشم مان تمام گهڻو مالي فائدو وٺي سگهجي ٿو. بلوچستان جو ساحلي علائقو (مڪران جو علائقو) خاص طرح ۽ سنڌ ۽ بنگال، مڇي جيڪري مشهور آهن. انهي صنعت کي ڪافي ترقي ڏيئي سگهجي ٿي. کير مکڻ ۽ گيهه لاءِ ڍورڍاڳو مال ڪپي، جنهن جي ڪثرت پاڪستان جي خصوصيت آهي. اهڙيطرح پوک ۽ سواري ۽ بار برداري وغيره جا جانور ب، الي ڪافي تعداد ۾ آهن. ريلن ۽ رستن جو عاليشان سلسلو آهي. باقي ڇا کپي؟ ملڪ جي ترقي ۽ خوش حالي ۾ انهي جاگرافي پوزيشن کي وڏي اهميت حاصل آهي جا پاڪستان کي قدرت ڏني آهي. جنهن ته الهندي پاڪستان جي مشرقي طرف افغانستان ۽ روس ۽ انهي طرح ايران ۽ عربي ملڪ آهي. افغانستان کي ان ڏيئي، اتان ميوا وٺي سگهجن ٿا. روس کان مشري وٺي سگهجي ٿي. روس، افغانستان، ايران ۽ آفريڪا مان [illegible] پاڪستان [illegible] بندر ڪراچي (لهايس اهم [illegible]
[illegible] ق

www.drpathan.com Page # 38

وسيع ميدان آهي. ڪوئلو ۽ جوٽ بنگال ۾. الرالهندي پاڪستان ۾ ڪوئلي جي ڪمي اپرلدي بنگال مان پوري ٿي سگهي ٿي. پوءِ نه جبلن مان اڪرلدڙ ندين ۽ انهن جي آبشارن مان بي پناهه بجلي جي قوت (هائيڊرو اليڪٽرڪ پاور) حاصل ڪري سگهجي ٿي. اهڙي قسم جا پيا پاور هائوس قائم ڪري سگهجن ٿا، جي اسانکي ڪوئلي جي ضرورت کان بلڪل بي نياز ڪري ڇڏيندا. گئس ۽ پيٽرول کان به مدد ورتي ويندي. اهڙي طرح بي انتها معدني، صنعتي ۽ زرعي ترقي جي گنجائش آهي، جا پاڪستان جي باشندن لاءِ نهايت خوشحالي جو باعث ٿي سگهي ٿي. انهي علائقي ۾ عمارتي ڪاٺ به ضرورت کان وڌيڪ آهي. اهڙي طرح معدني پيدائش جي اعتبار کان پاڪستان ڪافي زرخيز آهي.

زرعي نقطه نظر کان پاڪستان دنيا جو بهترين ملڪ آهي. اڄ به الرالهند و پاڪستان دنيا ۾ ڪڻڪ ۽ بنگال چانورن جي پيدائش جا وڏا مرڪز آهن، جيتوڻيڪ سائنٽفڪ ۽ مڪمل طور تي ڪو به جوڳو انتظام نه آهي. جڏهن اهڙو انتظام ٿي ويو، ۽ نهر پالاما (آمريڪا) وانگر گنگا ۽ جمنا ندين (جي پاڪستان مان لنگهن ٿيون) جو پاڻي ستلج ۽ بياس ندين ۾ منتقل ڪري، خشڪ علائقن کي آباد ڪرڻ جو بندوبست ڪيو ويو.

www.drpathan.com Page # 39

۽ پاڪستان ڪٽڪ ۽ چانورن جي پيدائش ۾ دنيا جو سڀ کان وڏو مرڪز ٿي سگهيو.

صنعت ۽ تجارت

ڪشمير ۽ بلوچستان جا سڪل ۽ تازا ميوا پاڪستان جي رهاڪن جي صحت ۽ خوش حالي جو مکيه ذريعو ٿي سگهن ٿا. ڪشمير جي جڙين ٻوٽين ۽ پشم مان تمام گهڻو مالي فائدو وٺي سگهجي ٿو. بلوچستان جو ساحلي علائقو (مڪران جو علائقو) خاص طرح ۽ سنڌ ۽ بنگال، مڇي ڦڪري مشهور آهن. انهي صنعت کي ڪافي ترقي ڏئي سگهجي ٿي. کير مکڻ ۽ گيهه لاءِ چوپايو مال کپي. جنهن جي ڪثرت پاڪستان جي خصوصيت آهي. اهڙيطرح گهوڙا ۽ سواري ۽ باربرداري وغيره جا جانور به ائي ڪافي تعداد ۾ آهن. ريلن ۽ رستن جو عاليشان سلسلو آهي. باقي ڇا کپي؟ ملڪ جي ترقي ۽ خوش حالي ۾ انهن جا ڪارائتي پوزيشن کي وڏي اهميت حاصل آهي جيڪا پاڪستان کي قدرت ڏني آهي. جڏهن ته الهندي پاڪستان جي ڏکڙي طرف افغانستان ۽ روس ۽ ٻئي طرف ايران ۽ عربي سمنڊ آهي. افغانستان کي اُن ڏيئي، الان ميوا وٺي سگهجن ٿا. روس کان مشري وٺي سگهجي ٿي. روس، افغانستان، ايران ۽ آفريڪا مان سڌي طرح پاڪستان جي بندر ڪراچي (نهايت اهم فوجي ۽ واپاري بندر) جو اتفاق

آهي. پاڪستان جو ٻيو بندر چٽگانگ به هر لحاظ کان
هڪ اهايت مکيه بندر آهي. اهڙيءَ طرح ٻئي مکيه بندرن
مان ٻه پاڪستان ۾ آهن.

اِهي خصوصيت اها آهي ته هندستان جي ٻه طرفي
سرحد جي حفاظت پاڪستان وارن جي همٿ ۾ ٿيندي
جنهنڪري ٻين ڳالهين جي علاوه چين، روس، تبت ۽
افغانستان کي براه راست پاڪستان سان معاهدا ڪرڻا
پوندا. انهيڪري پاڪستان بين الاقوامي نقط نظر کان
به هڪ اهم ملڪ ٿيندو.

انهن ٿلهين حقيقتن جي مد نظر هر ايماندار انسان
اُتان چوڻ لاءِ مجبور ٿيندو ته اقتصادي، معدني ۽
زرعي لحاظ کان پاڪستان جي حالت هندستان کان وڌيڪ
بهتر ٿيندي. اهوئي خيال هندن جي راڄن جي ننڊ
حرام ڪيو ڇڏي. هندن کي خبر آهي ته پارس ورش
سان ملايا، جاوا، برما، چين، جپان ۽ آسٽريليا جو واپار
ڪلڪتي جي بندر جي ذريعي آهي. بنگال پاڪستان
۾ داخل ٿيو ته سندن هتان اهو سڄو واپار ويندو.

عرب، ايران، عراق سان واپار ڪراچي جي
ذريعي آهي. ايران ۽ موصل جو تيل ڪراچي جي قريب آهي
۽ برما جو تيل ڪلڪتي جي. جنهنڪري بنگال ۽ سنڌ
پاڪستان ۾ ويا ته هندن هتان اهو سڀ واپار ويندو.
عراق، ايران ۽ برما جون تيل ڪمپنيون پاڪستانين

www.drpathan.com Page # 41

ڄڻيا همٿ آيون ته پوءِ هندن جو ڪهڙو حشر ٿيندو؟ هندو اهو نه سمجهي ٿو ته ڪشمير جا ميوا ڇڻيا، ڪابل جا سردا، قنڌار جا ڏاڙهون ۽ ٻيون جا انگور ڇڻيا. افغانستان جي سڪل ميون جي اچار سڀ بند ٿي. بنگال جا چانور ۽ جوٽ ورتي. سنڌ ۽ پنجاب جا اناج ۽ ڪپهه ورتي. بوما، عراق ۽ ايران تيل لاءِ پنهنجي همسايه پاڪستاني بندرگاهن (ڪراچي - چاٽگام) کي ترجيح ڏيندا. اهڙي طرح تيل نه اچڻ جو ٿيو. هندستان ۾ اهڙي ڪنهن هنڌ تيل ڪونه ٿو ملي، اهڙي حالت هوندي هندستان جو ڪهڙو حال ٿيندو؟

پاڪستان ڪي مرڪزي حڪومت سان الڳ ٿي وصولي نه آهي، جيترا پئسا هوم ممبر کي ڏني ٿو، اهي ڳالهه ۾ نه پاڪستان ۲۳ ڪروڙن جي نقصان ۾ آهي پاڪستان قائم ٿيڻ سان نه دولت جو اهو ندر ياد جيڪو گنگا ۽ جمنا جي ميدانن کي آباد ڪري ٿو سو پاڪستان جي ميدانن کي گلزار بنائيندو.

اڄ ان جهڳڙن ضرورن ۽ ٻين انسان ڪراڻ باز طرز حڪومت ۽ جن اچا ان [illegible] آسي سکيون ٿا. اهي حالتون [illegible] بعض وچان هندو چڙهي ٿو، نه پاڪستان [illegible] نظر کان ناڪامياب ٿيندو. [illegible] ناڪامياب ٿيندو نه ڪيس چو اچي ڳڻتي لڳي آهي؟

الهن سيدي ڳالهين جي قطع نظر، ڪا به قوم موجوده
اقتصادي ڪمزوري جهڙي ڪنهن به غلامي جي
ذلت کي آزاديءَ جي زندگي لئي ترجيح ڏيندي؟ هرگز نه.
سرحد جي آزاد قبائلين جو مثال وٺو. ڏسو ته هو
ڪيئن انهايت بي سرو ساماني جي باوجود، ڪيتري عرصي
کان دنيا جي هڪ تمام وڏي ۽ زبردست سلطنت جي
مقابلي ۾ پنهنجي آزادي برقرار رکندا ٿا اچن.

هندستاني مسلمان به قومي محبت ۽ عقيدت سان
سرشار ٿي پنهنجي قوم جي بقا ۽ آزادي لاءِ هر قرباني
ڏيڻ لاءِ تيار آهي. هو پنهنجي قومي حق جي لاءِ
تقاضا ٿو ڪري. مسلمان حق ۽ انصاف جي دولت
بوقت ضرورت زور بازو سان به وٺي ڄاڻي. بقول
سعدي مسلمان جو مقوله هميشه اهو رهيو آهي:

اگر صلح خواهي نه خواهم جنگ
اگر جنگ خواهي نه باشد درنگ

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 43

مسلم ليگ ۽ هندو ڪانگريس

مسلم ليگ ۽ ڪانگريس جي ١٩٢٠-٢٢ع جي تعاون بعد، تلخ تجربن جي مالامت، مسلمان آهستہ آهستہ ڪانگريس کي ڇڏيندا ويا. اها شروعات علي برادران (مولانا محمد علي ۽ مولانا شوڪت علي) ڪئي.

٢٥ ڊسمبر ١٩٢٧ع ۾ پشاور ۾ تقرير ڪندي رئيس الاحرار مولانا محمد علي فرمايو: "ڪانگريس کي درحقيقت الدين لشڪر ڪانگريس مسلمانن بنايو. ان کان اڳ، اها عافيت پسندن جي مجلس هڪ تقريرگاه هئي. جڏهن ان ۾ محمد علي ۽ شوڪت علي شامل ٿيا، ان ۾ نئين زندگي پيدا ٿي وئي. ڪانگريس جي ڪلڪتي واري اجلاس ۾ لالا لجپت راءِ (صدر ڪانگريس) جي مخالفت جي باوجود ڪانگريس ترڪ موالات (خلافت ڪاميٽي جي شروع ڪيل تحريڪ) جو فيصلو ڪيو. اسان اها حقيقت هميشه فخر سان ياد ڪنداسون ته سڀ کان وڏو هندو ليڊر مهاتما گانڌي خلافت جي رهنمائي سان گڏجي ڪندو رهيو ۽ اسان جي گرفتار ٿيڻ بعد به ڪانگريس لاءِ هڪ ڪروڙ روپيه چندو گڏ ڪرڻ لاءِ مهاتما جيڪو دورو ڪيو، تنهنجو خرچ مجلس خلافت ڀريو. ان مان ثابت آهي ته ڪانگريس جي روح روان، تحريڪ خلافت ۽ مجلس خلافت هئي." اها تقرير ڪنهن به تبصري جي محتاج نه آهي.

١٩٠٦ع کان وٺي گهڻي وقت تائين، مسلم ليگ ۽
ڪانگريس جا ساليانا اجلاس، ساڳئي هنڌ ۽ ساڳئي وقت
تي ٿيندا رهيا ۽ ڪيترا مسلمان ٻنهي جماعتن ۾ حصو
وٺندا هوا. پر ١٩٢٢ع کان پوءِ مسلمانن لاءِ هندن
ذهنيت آهستي آهستي واضح ٿيندي وئي، ۽ اهڙي
ڇٽي ۽ طرح ٿي.

١٩٣٧ع ۾ اچي هندو ڪانگريس جي ريا ڪاري ۽
مڪاري جي نقاب کڻائي آئي، جڏهن هو سنڌ
صوبن ۾ سر حڪومت آيا، اسلام دشمني ۽ مسلمان
ڪشي جي جذبي هيٺ، انهن ڪانگريسي صوبائي
وزارتن اقليتن سان ظلم ۽ ستم، نا انصافي ۽ حق تلفي
۽ دل آزاري ۾ دنيا جا سڀ رڪارڊ ماٽ ڪري ڇڏيا.
مسلم ليگ کي مجبورن راجه سيد مهدي حسن آف
پيرپور جي صدارت هيٺ تحقيقاتي ڪاميٽي مقرر ڪرڻي
پئجي، جنهن ٥ نومبر ١٩٣٨ع ۾ پنهنجي رپورٽ پيش
ڪئي. انهيءَ رپورٽ جو اڳين صفحن ۾ سرسري طرح ذڪر
ڪيو ويو آهي. انهيءَ رپورٽ [illegible] و ڇهي
ڇڏيو ۽ هندو مظالم ۽ مشڪن کي اها نقاب ڪري
ڇڏيو. هندو ستايل مسلمانن جون اکيون پٽجي ويون.
انهن نام نهاد قومي صوبائي وزارتن ڳئون جي قرباني
۽ اذان تي بندشون وڌيون. مسجدن جي سامهون
باجا وڄائي نماز ۾ خلل اندازي ڪئي وئي. مسلمانن
جي حق تلفي ۽ دل آزاري جي علاوه، انهن سان

اهڙن وارو ابراڻ ڪيو ويو. فسادن ۾ ٻڌون ۾ مسلمانن جي جان ۽ مال جي حفاظت جو انتظام نه ڪيو ويو. وچن پرڳڻن ۾ اُردو ۾ لکيل، درخواستن کي رد ڪري نوڪريءَ ۾ اُڇلايو ويندو هو. مسلمان اسڪولن جون گرانٽون گھٽايون ۽ بند ڪيون ويون. تعليم هند کيءَ ۾ ڏني ويئي. مسلمانن سان ٺوڪرين ۽ تعليمي ادارن ۾ داخلا ڏيڻ ۾، سخت حق تلفي ۽ بي انصافي ڪئي ويئي. اسڪولن ۾ مسلمان شاگردن کي زوريءَ مشرڪاڻ ڪم ۽ ترانا وغيره سيکاريا ويا. مسلمان شاگردن کي اسلامي طريقي سان هٿ جي ٺهير مقدم ڪرڻ جي منع ڪئي ويئي. انجي عيوض انهن کي "نمستي" ۽ "جئي رام جي" سان هٿ ٺهي سان ڪيڪر ڪرڻ لاءِ مجبور ڪيو ويو. چند ورهيه سانهي [illegible] صدر حڪم ڪيو نه مسٽر گانڌي جي جنم ڏينهن تي مسٽر گانڌي جي تصوير جي پوڄا ڪئي وڃي. اُردو اسڪول (جتي مسلمان ڇوڪرا پڙهندا هوا) جي هيڊ ماستر کي ٻه حڪم ڏنو ويو نه مسٽر گانڌيءَ جي تصوير جي پوڄا ڪرائي وڃي.

درسي ڪتابن ۾ هندو سورمن ۽ ديوتائن جا قصا ۽ ڪهاڻيون ڪثرت سان درج ڪيون ويون. هندو ڪانگريسن جي سياه ڪارنامن جي وڌيڪ تفصيل لاءِ پير پور رپورٽ پڙهي ڏسو.

اهي هوا صوبائي هندو ڪانگريسي وزارتن جا اعمال!

www.drpathan.com

ڀرو جي اوچ ذات واري هندو عارضي حڪومت
جهڙن ڪلڪتي ۽ بمبئي جي ڪوسن جي مالڪن حڪومت
جون واڳون وڌيون، اوري عرصي ۾ الهيءَ اسڪيم لي
آل انڊيا پيماني تي عمل پيرا آهي. پوريان باب
صوبن ۾ لکيا ويا ۽ آخري مرڪز ۾. جيڪا ابتدا ١٩٣٧ع
۾ ٿي، اُن جي انتها ١٩٤٦ع ۾ ڪلڪتي ۽ بمبئي سان ٿي.

اهڙن حالتن هيٺ ڪهڙو به بااقتدار ۽ غيرتمند مسلمان
آهي، جو مسلم ليگ جي مقابلي ۾ ڪانگريس سان
شامل رهي سگهي ٿو؟

گذشته صوبائي ۽ مرڪزي اليڪشن جو نتيجو اهو
نڪتو، جو سياسي ميدان ۾ فقط ٻه جماعتون رهجي
ويئون. هندو ڪانگريس ۽ مسلم ليگ. هڪڙي
اکنڊ ڀارت (رام راڄ) جي حامي، ۽ ٻي آزاد اسلامي
حڪومت پاڪستان جي. ٻيون جيڪي نام نهاد، چند
فردن تي مشتمل جماعتون رهجي ويئون آهن،
اهي مٿين هڪ يا ٻئي جماعت جون آلہ ڪار ۽ مددگار آهن.

مٿين ذڪر ڪيل حقيقتن بعد به جيڪڏهن چند
مسلمان سنڌي يا ان سنڌي طرح سان مسلم ليگ جي
مقابلي ۾ هندو ڪانگريس سان شامل آهن، لنڪي مسٽر
ايس. نياز علي قادري پنهنجي ڪتاب "A Muslim's
Inner Voice" ۾ هيٺين لفظن، پنهنجي گروهن ۾ القسم
ڪيو آهي:-

١- اُهي جي باقاعدي هندو ڪانگريس جا پگهار دار آهن.

٢- اُهي جي هندو ڪانگريس جي اثر ۽ رسوخ ۽ امداد سان مختلف فائدا وٺن ٿا.

٣- اُهي جي مختلف فائدن حاصل ڪرڻ لاءِ اميد وارن جي لسٽ ۾ آهن.

٤- اُهي جي [illegible] آهن، [illegible] ۽ سادا لوڪ [illegible] سبب گمراه ٿيا [illegible] ڪانگريس وٽ گرفتار آهن.

٥- اُهي جي وزارتن خاطر هندو ڪانگريس سان شامل آهن.

قادري صاحب ٻارنهن گروهه ۾ ١- مولانا ابوالڪلام ۽ ٢- مولانا حسين احمد مدني ۽ ٣- مولانا ڪفايت الله ۽ ٤- مولانا احمد سعيد کي شمار ڪيو آهي ۽ انهن کي چيلنج ڪيو آهي ته هو مسجد ۾ قرآن ڪتاب [illegible] ٻڌائين ته [illegible] ڪانگريس کان ڪيترو وصول ڪندا رهيا آهن؟

اهي ته چند مثال آهن، پر غور ڪرڻ تي معلوم ٿيندو ته ٻيا به ڪيترائي اهڙا ناپاڪ انسان ۾ موجود آهن. اهي هندو ڪانگريس جا گماشتا ٿيا [illegible] جو پگهار ڪيئن ملي؟ ان جو مطلب پگهار سان آهي. مسلمان قوم مري يا زنده رهي، انهي سان انهن جو ڪهڙو واسطو؟

www.drpathan.com Page # 48

گذارش

اها حقيقت هر ڪنهن مسلمان تي روشن ٿي چڪي آهي، ته هن وقت هندستان جي ڏهن ڪروڙ مسلمانن لاءِ بحيثيت هڪ قوم جي، موت و حيات جو سوال درپيش آهي، پاڪستان ۾ ئي اسان پنهنجو مذهب ۽ قومي وجود برقرار رکندي، عزت، سلامتي ۽ خوشحالي سان رهي سگهون ٿا. الهي ايڪ مقصد لاءِ حضرت ٽيپو سلطان رحمت الله عليه ڏکڻ هندستان ۾ ۽ حضرت سيد احمد بريلوي رحمت الله عليه اتر هندستان ۾ پنهنجون جانيون قربان ڪيون. هندو ۽ انگريز ٻئي اسانجي درپئي آهن. اسانجي هندستان ۾ مستقبل جو دارومدار الهي* تي آهي، ته اسان بحيثيت هڪ قوم جي متحد ٿي پاڻ ۾ ڪيتري طاقت پيدا ڪري سگهون ٿا. مسلمان پنهنجي الله جي آسري تي گهٽ کان گهٽ تعداد ۾ وڏين طاقتن سان مقابلو ڪري چڪو آهي. ٻڌي ڇو ٿا ويهو هو هندستان جي تاريخ جا ورق اٿلائي ڏسو. پاڻيپت جو ميدان شاهد آهي موقع جي نزاڪت پاڻ آڇي جوهر شمشير کي وڌيڪ چمڪايو آهي. در اصل

اسلام زندہ ہوتا ہے ہر کربلا کے بعد

مسلمانو! وقت جي نزاڪت کي مد نظر رکندي پنهنجن ذاتي ۽ قبيلائي مفادن، مخالفتن ۽ رقابتن کي

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 49

وساري ڇڏيو ۽ جماعت جي سڏ تي اٿمس واحد وانگر سبز هلالي پرچم هيٺ متحد ٿي، پنهنجي آزادي ۽ پياري وطن پاڪستان لاءِ، اشارو ماڻ تي، هر قرباني ڏيڻ لاءِ تيار ٿي ويو. اهي ڏلت ۽ غلامي جي زندگي کان موت بهتر آهي. پنهنجي هندستان ۾ هزار سالہ سنهري تاريخ ۽ بزرگن جي ياد، جن پنهنجي خون سان هن سر زمين کي پاڪ ڪري، اسلام جو سلو لڳايو، تنهن کي داغدار نہ ڪيو. اهي غازي محمد اسلام، السانيت ۽ بني نوع انسان جي خاطر اڪيلائون سٺيون ۽ موت جهڙو اکڙيون همت ۽ استقلال سان استقبال ڪندي پنهنجي قلبي دنيا پيش ڪري نٿي سگهي. جماعت منظور ڪري ڪائنات جي اسوه حسنہ ڪسي چراغ راهہ بڻائي پنهنجي درخشان روايات کي ورڇ روشن ڪيو تہ اٿي جهان مو چارا ٿيون.

مسلمان! الي ڪڙو ٿي. هوش ۽ عقل کان ڪم وٺ. زمانو بدلجي چڪو آهي - وقت جي تقاضائون ٿيڻ کان ڏسي - پنهنجي گرد وڏواح جو جائزو وٺ. دشمن جا ناپاڪ ارادا، اتحاد، ايثار ۽ قرباني ڏس. ڪلڪتي ۽ بمبئي جي خوني واقعات تي غور ڪر- اسلام جي دشمن کي منهن ٽوڙ جواب ڏي - دوستن ۽ دشمن ۾ تميز ڪر- پنهنجن ڏي ڪر وڙ ڪلمہ گو مسلمان جي واحد نمائندہ قومي جماعت جو ساٿ ڏي. ذاتي مفاد تي

قومي مفاد کي ترجيح ڏي. قوم کي هر فرد جي ضرورت آهي. ائين نه ٿئي جو هڪ سچو اصول هميشه لاءِ دفن ٿئي وڃي ۽ مسلمانن جي قومي ۽ سياسي استقلال جو آواز هندستان جي فضا ۾ وري پيدا ٿي نه اچي.

بتان رنگ و خون کو توڑ کر ملت مين گم هو جا
نه ايراني رهے باقي، نه توراني، نه افغاني.

قوم کي دشمنن جي دشمني ايترو نقصان نه پهچائيندي جيترو پنهنجن جي غداري نقصان پهچائيندي. ڏس ته پنهنجي غفلت يا غداري سبب ائين نه ٿئي جو اسلام جي دشمن جو هي ناپاڪ اتحاد ۽ انهن جون طاغوتي طاقتون اسان تي غالب پئجي وڃن. پنهنجي خدا ۽ رسول جو خوف ڪريو.

وقت جي اها زبردست تقاضا آهي، ته مسلمان منظم ۽ يڪجا ٿي، پنهنجي خدا ۽ الله جي رسول جي اعالم جي پيروي لاءِ هر مقابلي ۽ قرباني لاءِ تيار رهن. ائين ڪرڻ سان مسلمان ڪڏهن به ناڪامياب نه ٿيندو.

کافر هو تو شمشير په کرتا هے بهروسه
مومن هو تو بے تيغ لڑتا هے سپاهي

ضميمو

پاڪستان جو ٺهراءُ

پاڪستان هڪ اصطلاحي نالو آهي. پاڪستان جي ٺهراءَ مان مراد آل انڊيا مسلم ليگ جو ٢٣ مارچ ١٩٤٠ع تي پاس ڪيل لاهور وارو ٺهراءُ آهي، جو هيٺئين نموني:

(١) آل انڊيا مسلم ليگ جو هي اجلاس دستوري معاملن بابت ليگ ڪائونسل ۽ مجلس عامله جي ڪيل ڪارروائي، جا مئن ٧ آگسٽ، ١٧-١٨ سيپٽمبر، ٢٢ آڪٽوبر ١٩٣٩ع ۽ ٣ فيبروري ١٩٤٠ع ۾ ظاهر آهي، جي تصديق ۽ توثيق ڪندي، نهايت زور سان واضح ڪري ٿو، ته فيڊريشن (وفاقي) جي اها اسڪيم جنهن جي تشريح گورنمينٽ آف انڊيا ايڪٽ ١٩٣٥ع ۾ ڪئي وئي آهي، سا هن ملڪ جي خاص حالتن هيٺ قطعاً ناموزون، ناقابل عمل ۽ هندستان جي مسلمانن کي بلڪل نامنظور آهي.

(٢) ملڪ معظم جي حڪومت جي پاران وائسراءِ جي ١٨ آڪٽوبر ١٩٣٩ع جي اعلان، جنهن جي ذريعي يقين ڏياريو آهي، ته گورنمينٽ آف انڊيا ايڪٽ ١٩٣٥ع کي مختلف جماعتن، ڌرين ۽ فرقن جي مشوري سان نظرثاني ڪئي ويندي، تي هي اجلاس

Gul Hayat Institute

www.drpathan.com Page # 52

پنهنجي راءِ جو اظهار ڪري ٿو ته مسلم هندستان تيستائين مطمئن نه ٿيندو، جيستائين سچي دستوري خاڪي لاءِ نئين سر غور نه ڪيو ويو آهي ۽ ڪو به غور ڪيل خاڪو قبول نه ڪيو ويندو، جيستائين اهو مسلمانن جي رضامندي ۽ توثيق سان مرتب نه ڪيو ويو آهي.

(٣) اجراءِ ڪيو ويو ته آل انڊيا مسلم ليگ جي هن اجلاس جو هي غور ڪرده رايو آهي، ته ڪو به دستوري خاڪو هن ملڪ ۾ قابل عمل يا مسلمانن کي منظور نه ٿيندو، جيستائين هيٺين بنيادي اصول موجب مرتب نه ڪيو ويو آهي:-

جاگرافي جي لحاظ کان متصل ارضي وحدتن جون اهڙي طرح حدون مقرر ڪري، انهن کي علائقن ۾ تقسيم ڪيو وڃي، جهڙي طرح ضروري سمجهيو وڃي، جتي انهن علائقن کي، جتي مسلمان اڪثريت ۾ آهن، مثلاً اتر الهندي ۽ اتر اڀرندي هندستان ۾، آزاد رياستن جي صورت سان متحد ڪجي، جنهن ۾ هر هڪ وحدت آزاد ۽ خود مختيار هجي.

(٤) انهن آزاد علائقن ۾ خود مختيار وحدتن جي دستور ۾ اقليتن ۽ انهن جي مذهبي، ثقافتي، معاشي، سياسي، انتظامي ۽ ٻين حقن ۽ مفاد جي حفاظت لاءِ، انهن جي مشوره سان، معين ۽ موثر آئيني تحفظات مهيا ڪيا
[illegible] الاجي

Gul Hayat Institute

وڃن. (اهڙيءَ طرح) هندستان جي انهن علائقن، جتي
مسلمان اقليت ۾ آهن، جي دستور ۾ انهن ۽ انهن
اقليتن جي مذهبي، ثقافتي، اقتصادي، سياسي،
انتظامي ۽ انهن حقن ۽ مفاد جي حفاظت لاءِ، انهن جي
مشوره سان، اهڙا تحفظات مهيا ڪيا وڃن.

هيءُ اجلاس مجلس عامله کي اختيار ڏئي ٿو، ته
هو مٿين مکيه بنيادي اصول تي [illegible] اهڙي [illegible]
اسڪيم مرتب ڪري، جنهن [illegible]
ڪيل رياستون سڀ اختيار، [illegible] دفاع [illegible]،
خارجي، رسل ۽ رسائل، ڪسٽم ۽ ٻيا ضروري معاملا
آخر ۾ پنهنجي هٿ ڪن.

Gul Hayat Institute

هيءُ ڪتاب
محمد خان غني ولد قاضي محمد داؤد
"هاشمي" اليڪٽرڪ پرنٽنگ پريس حيدرآباد سنڌ
۾ ڇپي پڌرو ڪيو.

فرمودہ اقبال

اپنی ملت کا قیاس اقوام مغرب سے نہ کر
خاص ہے ترکیب میں قوم رسول ہاشمی
انکی جمعیت کا ہے ملک و نسب پر انحصار
قوت مذہب سے مستحکم ہے جمعیت تری
دامن دین ہاتھ سے چھوٹا تو جمعیت گئی
اور جمعیت ہوئی رخصت تو ملت بھی گئی

اهڙي آهي اسلامي جمعيت

جنهن جي حفاظت مسلم ليگ جو مقصد اول
جنهن لاء اسان پاڪستان جو مطالبو ڪري رهيا آهه
اسلامي دستور حيات، اسلامي نظام حڪو
اسلام جي قومي ۽ ملي آزادي مسلم ليگ
نصب العين آهي. پاڪستان انهو شرط اولين
مسلم ليگ ۽ پاڪستان جي حمايت ۾ هڪ ٿي

Gul Hayat Institute